

POWAGA (420) *sb f*

o jasne, pierwsze a pochylone (w tym 11 r. błędne znakowanie), końcowe jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).

sg *N* powąga (71). ◇ *G* powągi (105). ◇ *D* powądze (12). ◇ *A* powągę (69). ◇ *I* powągą (53). ◇ *L* powądze (104). ◇ *pl N* powągi (2). ◇ *A* powągi (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. Poważanie, uznanie; autorytet, prestiż; znaczenie; *gravitas* *Mącz, Modrz, Cn*; *auctoritas, pondus* *Mącz, JanStat, Cn*; *gloria, honor, magnificentia* *Mącz, Vulg*; *amplitudo, dignitas* *Mącz, Cn*; *admiratio, existimatio, fama, maiestas, opinio, potentia, principatus, reputatio, splendor, titulus* *Mącz*; *granditas* *Cn* (312) : Ale gdy wdzyęcna młodość w to bywa wpráwioná/ Czymby potym iey zacność byłą ozdobioná. A z młodu iáko pczółká [...] Zbiera co k rozumowi w náukách podobnych. [...] Skąd więc roftą powagi roftą y pożytki/ Cnoty fie zámnázáią *RejWiz* 7, 15v; *RejZwierz* 32; Ea desideratur a magno Philosopho gravitas, Tá powagá należy ná wielkiego Philosopha. *Mącz* 83a; Ea potestate quae sibi ad dignitatem permissa erat ad quaestum utebatur, Tę zwierfchność którei mu ku sławie á nábcia powagi pozwolono ná ląkomftwo obrócił. *Mącz* 430d, 89b, 111a, 183d, 205a, 333c; [św. *Medard*] był człek w miłosierdziu [...] nieuhámowány/ wniefzczęściu ćierpliwy/ wpowadze mądry y opátrzny/ á w modlitwie práwie wftáwiczny. *SkarŻyw* 527; *CzechEp* 200; Gottowie/ y Longobardowie/ opánowáli Włofką ziemię/ y Rzym fpálili/ zá ktorých czáfów Rzymfkie páńftwo/ y powagá wiotfzáłá. *NiemObr* 158; Cześć, bogáctwo, y sławá/ to zwiędnie iáko trawá/ vmieiętność powagi/ rzeczy to lekkiey wagi/ z głósem dzwonow prádko miná/ prze śmierć nie długo trwáią/ rázem y z ludźmi giną. *ArtKanc* R19; [*Piotr Kmita*] v W.M. infzych ief/ y był záwżze ták wzięty/ że żaden áni powagá/ áni chęcią w was wietfzym nie był. *OrzJan* 66; *RybGęśli* D4; [*Bóg*] połtał Ianá do Izráelczykow/ z tákim dziwnym żywotem y powagá/ áby im rozumnymi wywody y słowy/ Zbáwicielá vkázował. *SkarKaz* 518a.

powaga czego (24): *RejJóz* A2; A toż teras ná konyec tákyc miłtrze [czart] pobudził/ ktorzy yuż ták/ yuż inák vcząc á yednák wlfyfkyego rzekomo słowem Bożym podpýeráyc/ powagę yego y wyaré w fercách ludfkich zwátlili *KromRozm I* M4v; A gdym to vyrzał w kościele Páná Kryfthufowym/ náprzećiwko powadze piłmá Świętego/ wifzacy Obras tżłowietzy/ zrzekałem gy *KrowObr* 112; *BibRadz Apoc* 22 arg; *BielKron* 260; *Mącz* 20c; *RejAp* AA5v, 5 marg, 5v, Ee3, Ee4v; *BiałKat* 31, 123v; Pálterze [...] to co sie iuż o Boskiey powadze tych świętości y o pożytku wyżfzey mowiło/ częfto Chrześcijanom przypominác będą *KuczbKat* 120; *RejZwierz* 128; *RejPosWstaw* [41²]v; *CzechRozm* 138; *SkarŻyw* 600; gdy fie pokázowác będzie z lámychże piłm s. y fkąd inąd zacność/ powagá/ y pewność nie omyláiąca nikogo słowá Bożego ná wieki trwáiącego. *CzechEp* 108; *NiemObr* 50, 85; *Phil* D4; Kroleftwá gwałty zięły/ y fprofne niecnoty/ [...] Słowna też wiará w zdártey kiece kroczy. Praw y fpráwiedliwości powagá zá iáie *RybGęśli* C3; *SarnStat* 1315.

powaga do czego (1): Iey [*Debory*] flábą płec Pan Bog tym vczćić chćiał/ áby v ludzi powagi do zwierchności nie traćilá. *SkarŻyw* 559.

powaga w czym (1): [rzeczy] fą wftáwyone od Bogá dla porządku/ powagi y wtćiwoci w fluzbye bożey/ y káždego w fwym ftany *KromRozm II* k4.

powaga czyja [w tym: *G sb i pron (33), pron poss (31) -sw(oj)a (26)-, ai poss (20)*] (84): A śnadz by tego wdzięcznie nieprzyimowali/ á on by ie zátó miał wolą pokárác/ thak by mu to śnádnie przyśzło vczynić iż by śie śtáli niewdzięcznemi á práwie bez śwey powági wewśfech národziech *RejPs* 161; *RejJóz* G7v; *MurzNT* 48v; *KromRozm II* t2v; *LubPs* M3 marg; *KrowObr* 128; *BibRadz I* 43 marg; Od tego [wybrania *Henryka IV na cesarza*] poczęło Cefárśtwo niśczćć dla wñętrznych walk/ ták iż k śwey pirwśzey powadze nie mogło przydz *BielKron* 180v, 413, 435; *KwiatKsiąż* Dv; *Nec illius animi aciem destringit splendor sui nominis, [...]* nieunofzą go yego známienite napifi á dośtoynośći/ tytuły y powagá. *Mącz* 421d; *Astruere aliquid magnificentiae et dignitati*, Pomnożyć czyiey powagi y dośtoynośći/ nieco ku pierwśzey dośtoyności przifadzić. *Mącz* 422d, 89a, 111b [2 r.], 237a, 307a, 346c (11); *RejAp* BB7, 159v, 186v [5 r.], *Ee4v*; ludzkość/ á Senatorśka powagá mądrze były złozone/ y włádzone/ że rozeznác żaden nie mogł/ co czemu pánowało. *GórnDworz* B7, Hh; *RejPos* 64v, 171v, 200; *BiałKat* 381v; Ewányeliśtá [...] [to] ten ktory s przepowiadánim Ewányeliey Iezufá Kryśtuśá z Apośtolśką powagá ieśt pośłány. *RejPosRozpr* c2, b3, b4; [rodzice] iáko śie w śwey powadze przeciwko dziatkom śprawowác máią/ áby thák zbytniey śwey woley im dopuśzczáiąć/ złości ich vcześtnikámi śie nie śtawáli/ á potym frodze od Pána Bogá karáni nie byli. *RejPosWstaw* [41⁴], [41²], 42; drudzy toż rozumieią/ y mowią/ ktorych żadna krzywdá niedolega: ktorzi ludźiom iuz záiątrzonym y śzáleiącym/ dodawáią zdánim y powagá śwą dobrej potuchy. *ModrzBaz* 62v; *SkarJedn* A6v, 173, 181, 298; *SkarŻyw* 486; *CzechEp* 109, 286, 416; *NiemObr* 31, 41, 54, 161 [2 r.], 178, 180; Owa w to vgodzimy coby dobrze było/ Aby niewieście plemię w śwey powadze żyło. *BielSjem* 15; TVby był plác/ co mowić o Duchownym śtanie/ Ktorych pierwśza powagá dzisia chodzi tanie *BielRozm* 34, 4; *GórnRozm* M4 [2 r.]; Y iákośz śie nie wśtydzisz że śynom śwym mnieyśzą władzą y powagę krolewśką zośtawiaśz/ niśliś iá od przodkow śwych wziął? *Phil* Q, Q; *OrzJan* 26, 51, 62, 70; *JanNKar* C; *SarnStat* 834, 953; Toż śię o krolewśkiej zwierzchnośći mowi: gdyby śwoię powagę miałá/ niezgodáby mieyćá nie miałá/ y předkoby ginąc muśiáá. *SkarKazSej* 674b; Vrzędy mocy nie máią [...] Iurisdicye zle opátrzone/ rozerwáne/ y rozmnożone. iedná drugiey přeśzkadza: odiać śię złym y zuchwáłym/ y bronić krolewśkiej powagi y mieyćá Bożego wiele vrzędnikow nie mogá *SkarKazSej* 699b, 659b [2 r.], 674b marg; [Nie ofiáruy dárow złych/ boć ich nie przyjmie/ á nie pátrż ná ofiárę nieśpráwiedliwą: boc Pan ieśt śędzią/ á nie máłz v mego powagi ofoby. *Leop* 1577 *Eccli* 35/15 (Linde)]. Cf »boska powaga«, »powaga kościelna«.

W połączeniach szeregowych (39): *KrowObr* 128; *RejWiz* 91v; [*Frederyk Barbarosa*] od Adryaná Papieżá koronowan/ pánował lat XXXVII z wielką czćią/ powagá/ y fortuná. *BielKron* 181v; *Bona existimatio*, Powagá Cześć/ Chwaśá/ y dobre śłowo/ Powieść. *Mącz* 111a; *Velificari honori suo per translationem* Powáźnie śie nieść/ chwały czći y powagi śzukać. *Mącz* 479a, 20c, 89a, 95b, 126a, 149c (12); *RejAp* BB7; *GórnDworz* Hh; *RejPos* 64v, 171v, 199, 312v; Abowiem fláchećtwo práwe ieśt iákaś moc dziwná á práwie gniazdo cnoty/ śławy/ káźdey powagi y pocźciwośći. *RejZwierc* 52; IEśliby cie theż Pan Bog iáką powagá/ álbo wśpaniśośćią iáką/ álbo dośtoieńśtwy iákimi ozdobić raczył/ vżywayże tego rośtropnie *RejZwierc* 146v, 30v, 32 [2 r.], 128; Záprawdę niechby nikomu tego vrzędu nieporuczáno/ iedno temu/ ktoryby powagá/ náuká/ doświádczeniem rzeczy/ y zwierzchnośćią przed inźemi wiele miał. *ModrzBaz* 132, 24; *SkarJedn* A6v, d7; *CzechEp* 108; *NiemObr* 161,

180; *WerKaz* 305; *Phil* O2; póki siłę/ powagę/ pieniądze mamy/ myślmy iakobyśmy wcale byli/ y potomstwo także nálze wcale zoftawili. *OrzJan* 69; nie iedno fzkóły y Akadémie [Rzymianie] budowáli, ále ták dálece rzeczy przywiedli, że oná wzyftká powagá, oná fławá y zacność Greciéy [...] nie przy żadnym narodzie inlym, iedno przy Rzymiánách zoftála. *JanNKar* C; *SarnStat* 171.

W przeciwstawieniach: »powaga ... wzgarda (2), obrzydzenie, pośmiech« (4): [*Laktancyusz o sądnym dniu*] Mądrzy á ftáteczni ludzie w pośmiech fie obroczą. Błázni/ fzaleni/ pijánice/ czárownice w powadze będą. *BielKron* 136; *RejZwierc* 18v; *NiemObr* 88; Gdy ofádzi trybunał/ fád iego ma exekucyá [...] A gdy ofádzi biskup y kápłan Boży/ [...] exekucyey nie ma/ fkutku nie ma/ powagi nie ma/ wzgárdę ma *SkarKazSej* 700b.

W porównaniu (1): Abowiem rádá Achithofelowá ná ten czás bylá w tákiey powadze/ iáko by fie kto Bogá pytać miał *BibRadz* 3.Reg 16/23.

Frazy: »powaga [u kogo] jest« = *ktoś cieszy się szacunkiem, ma autorytet* (1): którégó [króla] powagá prze mądrość wielką y ważną/ prze dziéłność y fczęścié/ táká iest v wzyftkich narodów/ że téz nieprzyaciéł boi fie nie mniéy lámégó imięniá/ iáko y bróniéy iego *OrzJan* 62.

»[komu] powagi ubywa« = *ktoś traci szacunek, poważanie* (1): Papieftwo do fádne⁸⁰ dnia vftác nie ma/ [...] bo ták duch Boży oznaymił. Ale oni [*papieznicy*] przedsię znagła niłzczeiá/ y co rok to im powagi y doftátku vbywa *NiemObr* 166.

»wáży powagá« (1): Eo est nostra pluris autoritas, Tym więcey wáży powagá náfzá/ álbo tym mamy wiefzfzá powážność. *Mqcz* 307a.

Zwroty: »bronic, strzec powagi« [*szyk zmienny*] (2:1): *KrowObr* 128; Ná odprawie dano im dwie fzácie podfzite czarnymi Sobolmi/ y dwa Soroki Soboli/ Kun trzy ftá/ [...] od ktorych dziékuwał Márzfálek chocia go o to nie próšili/ ftrzegąc powagi Kniáziá wielkiego/ by w czyni zelzenia nie wczynili poftowie *BielKron* 435; *Mqcz* 111b.

»[jakiej] powagi (być)« [*szyk zmienny*] (8): Origenes Adámántius pełen ták śwyeckyey náuki/ yáko pińmá śwýetego/ tákyy powagi y zacności był po wlfem krzełciyánftwye/ iż fye wyelcy á mądrzy ludzie/ [...] knyemu gárnęli *KromRozm* II q; *KrowObr* 17v; Secundae autoritatis homo, Pierwfzey powagi á zwierzchności po yednym. *Mqcz* 378a; *RejZwierc* 125; *BiałKaz* M2; Tám wyczytafz iákiey bylá zázwdy powagi ftolicá Piotrá S. á iákie v Cefarzow [...] mieyfce miála. *SkarJedn* 215; *Phil* O2; Wiém Pánowie/ co zá powagi/ co zá wiadomości rzeczy bydz ten ma/ coby chciał drugim rádzić *OrzJan* 57.

»(by(wa)ć) w ([jakiej]) powadze« [*w tym: u kogo* (30), *miedzy kim* (2), *od kogo* (1), *gdzie* (1)] = *cieszyć się szacunkiem, mieć autorytet, zdobyć uznanie; in auctoritate a. summo honore a. magno loco a. in reputatione esse, magnifieri, obtinere pńcipatum* *Mqcz* [*szyk zmienny*] (59): *RejPs* 178v, 206v; *KrowObr* 112; rzeczy ktore pozfły z Duchá śwýetego/ zázwdy v nas máiá być zacnieyfze y w więczfzey powadze/ niźli ty co fá podáne od ludzi. *BibRadz* I 481, 3.Reg 16/23, II 72a *marg*; Ale iáko mowiá/ ktora rzecz poftolicieie nie ma powagi/ tákież dziś w máley powadze ci braćifzkowie iż fie ich [*zakonów*] wiele náczyniło *BielKron* 183; Kápłani ich [*Turków*] máiá rozność máiá od chłopow proftych/ bo im vczenia nie potrzebá wielkiego/ [...] wzfáкке w wiefzfzey powadze fá ci ktorzy vmieią czytać Alkoran Arábłkim ięzykiem *BielKron* 260, 41, 86v, 105v, 115v, 117 (13); Et nos aliquod

nomen gessimus, Myłmy też kiedyś w powadze byli. *Mącz* 249b; Valere apud aliquem, Być w powadze u kogo. *Mącz* 473d; Tertius in precio, W pierwfzey powadze po dwu. *Mącz* 449c, 13b, 20c, 121d, 128b, 196c (12); fzerokie pole mam chwalić muzykę/ mogę to pokázác/ iż v łtórych onych/ w thákies powadze byłá/ że ią mieli zá rzecz śwíetą. *GórnDworz* Hv, Cv, M6; *RejPos* 43v, 199, 298, 303, 309; pátrz w iákies to były powadze práwá v ludzi pogáńłkich/ ledwoby ták dziś y miedzy Krześciánłkiesiemi tego lie dopátrzył. *RejZwierc* 34; Philip widząc onę łtałóść á bełpieczną myłł iego/ kazał gi wnet vdárowawłszy wolno puścíc/ y był potym w wielkies powadze v niego. *RejZwierc* 135, 18v, 24v, 32, 33, 46 (13); *SkarJedn* 222; *SkarŻyw* 278; *CzechEp* 286; *NiemObr* 56; Czyłtość iest v Páná Bogá w wielkies powadze y ná wielkim baczeniu. *WerKaz* 292 marg, 292, 305.

»w powadze chować, chowan« (1:1): *BielKom nlb* 4; [człowiek z wielkiego stanu, który się ożenił] więłszym kofztem y w więłzies powadze/ y w więłzies trudności onę miłóściwą chować mułł/ niźli powinien wedle łtaniku łwego. *RejZwierc* 31.

»mieć powagę« [w tym: u kogo (4), od kogo (1), z kogo [= po kim] (1), z czego (3), z strony czego (1), gdzie (1)] = być ważnym, cieszyć się poważaniem; *florere autoritate, plurimum pollere autoritate, maximi ponderis esse* *Mącz* [szyk zmienny] (25): *KrowObr* 29; *BibRadz* I 43d marg; *BielKron* 183; *Onerari imaginibus maiorum*, Wiele czcy y powagi mieć/ z przodków łwoyich áby lie cnotliwie w ich łtrzemioná włtępuyąc záchował. *Mącz* 264b; *Regnare*, Mieć wielką powagę y záchowanie. *Mącz* 350a, 44c, 131b, 308b, 309b; ábowiem kiedy w piłmie iest kłtałł mowy/ nie mowię trudny/ ále iákis wyłłzszego rozumu/ [...] wnet tho piłanie ma więłzją powagę *GórnDworz* F3v; *RejPos* 100v; *HistLan* F5; Bo niedołyć ci iest ná tem/ słýłzeć gdy cię Kroleł ábo Pánem názywáią/ powagę y mnołtwo sług okołó siebie mieć: [...] Trzebá żebył rządzil/ iefli chcefz być tym czem cię zowá *ModrzBaz* 106v; *SkarJedn* 298; Tedy Deborę [...] obdárzył/ naprzod Pan Bog męłkim łtátkiem y mądrołcią: ták iłz [...] wielką cześ y powagę v włzyłkich ludzi z ołobnłch cnot łwoich miáłł. *SkarŻyw* 559, 511; Aby łam Bog miáł łwą chwałę/ á łłowo iego łwoię v wiernych powagę. *CzechEp* 109; *NiemObr* 50, 176; Dził [...] Stan Duchowny odmienion/ nie ma łwey powági/ Krol/ Kłsiądz/ y nikt *BielRozm* 4; *OrzJan* 69; *SkarKaz* 206a; Pierwey łeymowe łtanowienie byłó iáko Bozkie nie wzrułzone y śwíete: teraz moc tráci/ powagi nie ma. *SkarKazSej* 659b, 674b, 700b.

»mieć, mian(y) w powadze« [w tym: miedzy sobą (2), sobie (1)] = *anteferre* *Mącz* [szyk zmienny] (16:3): *LibLeg* 11/187v; *RejPs* 142; tżemu ie [obrazy] łwięcićie y odpuyty tym ludziom rozdawaćie/ ktorzy kłękáią przed nimi? tżemu iedny w więłzies powadze/ á niłłli drugie maćie? *KrowObr* 113; *RejWiz* 97; *BibRadz Act* 5/13; *Esse in aliquo numero, atque honore*, Być w nieyákies powadze mian. *Mącz* 428d; *Vileo*. Iestem podłym/ taniem/ nie bywam mian w zádney powadze. *Mącz* 496c, 122c [2 r.], 406c; *RejAp* 179v; łthárałbył lie [...] / áby pan moy był krolewłskiego łerczá [...] y dołtał miłóści/ łławy/ y tego żeby káždy człowiek/ y naywyłłzszy/ y nayniłłzszy/ miáł go w wielkies czci/ powádze. *GórnDworz* Ii2v, Mm2; *RejPos* 198, 276v; *RejZwierc* 24; *Phil* E4, M; Nie rozumiałes y łam postępku práwnego, Aniłł fię práwomęłdcow rádzil, ániłł ich miáł W powadze, nie poczcilłes ich vpominkámi *CiekPotr* 65.

»naruszyć, naruszenie powagi« = *existimationem violare* *Mącz* (1:1): *Mącz* 498b; wołę [...] wykładu flufznego łzukác/ á mnamam że gi ia flufzny y przyłtoyny pokazác mogę/ który bez włzego nárufzenia prawdy y powagi łłowa Bożego ołtać łie może. *CzechRozm* 138.

»przydać, przysporzyć (wiele a. nieco) powagi« (1:1): [*białogłowa*] która poważna łełt s przyrodzenia/ wiele przyłporzy łobie oney powagi/ vbiorem/ y obyczáyimi do tego łłołobnemi. *GórnDworz* X3v, F5.

»przynosić (a. nieść) powagę« (2): pıłmu widzimi łie że to przynosi powagę łákał/ kiedy kto wężłowácie/ á nie ták zbytnie łatwie pıłze. *GórnDworz* F3; *NiemObr* 40.

»ku powadze, w powagę przyść« [*szyk zmienny*] (4:1): *BielKron* 180v; *GórnDworz* Ee5; *Antichrift* [...] włzelákimi łłołoby zábiega/ łákoby łełzcze ku pıerwłzey powadze y zwierzchnołci przyść mogł *CzechRozm* 255v, *; *CzechEp* 416.

»(przy)wrocić powagę« = *ad severitatem revocare* *Mącz* (2): *Mącz* 322d; Wróciłeł mi powagę/ y mieylce vczłiwé/ Poćiełzyłeł z łálki łwéy łerce frálówliwé. *KochPs* 104.

»powagę tracić (a. stracić, a. utracić)« = *authoritatem amittere* *Mącz* [*szyk zmienny*] (3): *Mącz* 225c; Abowiem dołyc tákich pánow ná łwiece było/ ktorzy czáłu woyny łłłłółu s poddánemi łwemi znácznie kwitnęli/ á potym gdy przyłzedł pokoy/ [...] y poddáni znikczemnieli/ y pan łtrácił wzłełthoł/ powagę/ y łwłetnoł łwoię/ łáko żelázo/ gdy nim nie robıá. *GórnDworz* Hh; *SkarŻyw* 559.

»powagę (u)czynić« [*szyk zmienny*] (3): *RejZwierz* 3; człowiek powázny á cnotámı ozdobyony łełt łieco ku Bogu podobny łpráwámı łwemi/ á thák ony Pánłkie dáry czynıá mu łákał powagę w oczoch łego/ że łie go włzeteczny zówždy y włtydáć mułi/ y w poćiwołci zówždy go mieć mułi. *RejZwierc* 135v; *SkarKazSej* 667a.

»[komu] powagę ukazowác« (1): áni to łełt v łnich [*u Turków*] w obyczáyı/ áby máz żenie powagę łákał albo oná łemu poćiwoł łobie vkázowáli łłółu *BielKron* 261.

»umniejszyć, ująć powagi« = *diripere a. imminuere authoritatem* *Mącz* [*szyk zmienny*] (3:1): *Derogare alicuius honori*, Vmłieylzić komu powagi/ młiey go wázıć łıżli chce. *Mącz* 358a, 20c, 346c; łedni o łłowie/ kłthore przepowłedáne bywa/ wáptıć poczynáıá/ łełłıze łełt łłowo Boże [...] Drudzy [...] łáwłne łego przá/ á wyłłepki łłucháczow dla łey łedney przyczłny z łienawıłci łłotrzáłáıá/ áby włáłney powagi łłowu Bożemu vmłieylzić mogli. *RejPosRozpr* b3.

»uwłoczyć powagi« = *elevare authoritatem* *Mącz* (3): *Mordere*, *Trapıć*/ *łrełtać*/ *łáyác*/ *włłoczyć* powagi/ złłozeczıć. *Mącz* 232a, 190b [2 r.].

»powagi uży(wa)ć (a. zażywać)« (8): *GliczKısiáz* F5; *Niechay* łáko chce człowiek w łzczéłci pływa/ *Niechay* powagi łákiéy chce vżywa [*in honore esset Vulg Ps* 48/21]: *Iełli* z łfortuná rozum łye łie łprzeże/ Tákıéyze łmierci co byđło podłeże. *KochPs* 74; *MWilkHist* E4v; *NiemObr* 25, 48, 178; *WerGołc* 246; *Niech* łye tu łıkt z pánłtwem łie ozywa/ *Anı* z námi powagi vżywa/ *Przywıleie* powłełmy ná kólku *KochPieł* 20.

»z powagi wyzuć« = *pozbawić powázania* (1): Płocha czeł łudzka/ y chłubá złıkoma/ Abowłem łłkoro przyđıze łmierć łákoma: *Hárdégo* łnádne z powagi wyzuie *KochPs* 73.

»wzgardzić powagę; zgardzona powaga« = *odrzuć godność; repudiata autoritas* *Mącz* (1;1): *Mącz* 352d; C. Iulius Cezar wzgardził też łobie podaną powagę Krolewską *Phil Q*.

»powagę, powagi (G) zacho(wy)wać; w powadze zacho(wy)wać, zachowany« = *in autoritate conservare* *JanStat* [szyk zmienny] (2;1;2:1): Przyłlas potym W K M w młodości łwoiey w rozliczne przygody a fraunki/ á wżędy żachowywaiącz w wielkiej poczciwości ławną powagę łtanu łwego Krolewkiego *RejFóz A2*; *KrowObr* 128; *SkarJedn* 181; *NiemObr* 161; [*Sertoryjusz Rzymianin*] wżciwość w wielkiej powadze y ná wżtch zówłze miał y żachowywał/ niechcąc nigdy ninacz łzkárádego pátrząc/ áni też nic tákowego łłyżec *Phil M*; Stolicá Metropolitaná kościoła Gniéźniéńkiego [...] we wżyłtkim práwie/ powadze/ mocy/ pręrogátiwie/ iurisdiciiéy/ zwyczáiu [...] ma byđż ná wieki żachowána. *SarnStat* 171.

»(ze)łżyć powagę; powaga lekce poważona bywa; lekkie uważenie powagi« (2;1;1): *RejKup* bb4v; Nie mamy náłzym wymłem [!] ludzkim: gárdzić thą Świętością Oleiu świętego [...] chybábyłmy (czego Boże nie day) zelżyli powagę Apołtołów świętych. *BiałKat* 381v; dziłieyłżych czálów zacność á powagá práwie wżyłtkich łtanow niłzcieie á lekce poważona bywa *RejPosWstaw* 42; Lekkie wważenie powagi krolewskiej. *SkarKazSej* 674b *marg*.

»powagę (z)jednać« [szyk zmienny] (3): *CzechEp* 202; Czemuż łię oni tego wąż/ chcąc rzkomo pánu Chriłtułowi zmyłoną powagę iednać: Bogu oycu iego czci y chwały/ wymowác? *NiemObr* 106, 88.

»zostać w powadze« (1): Niebędziemy nędze klepác. Zoftániem w wielkiej powadze Bęđá nas włpominác wżędzie. *MWilKHist* E4v.

Wyrażenia: »boska powaga« (2): *KuczbKat* 120; [*Likurgus, Solon, Numa*] Bożką łię powagá łzczyłi gdy práwá piáli/ iákoby ie od nich mieli. (*marg*) Pogáńłcy zakonodawcy od bogow práwá przynołi. (-) *SkarKazSej* 699b.

»[kto a. co jakiej] powagi« (5): *LubPs* P4v; *Spectatissimus sui ordinis*, Zacny miedzy łwemi y wielgiey powagi. *Mącz* 405a, 111a, 126a; Łáćinłcy Doktorowie ták łtárzy y ták święci y wżeni y teyże powagi iáko Greccy. *SkarJedn* d7.

»powaga Kościoła, kościelna« (4:1): Praw/ poćciwości/ przywileiow/ powagi Rzymłkiego kościoła/ y Pána náłzego Papiężá/ [...] żachowác broníc/ rozmnáżác/ y przyżyniác/ bęđę włłował. *KrowObr* 128; *NiemObr* 177, 179; Augułtyn S. powiedził: łabych Ewángeliey nie wierzył/ by mię nie wzrułżálá powagá kościelna. *WujNT* 726; prawda wiáry/ z náłzey łtrony/ włpiera łię ná świádectwie y ná powadze kościoła. *WujNT* 726.

»powaga nienaruszona« (1): My Káżimiérz z łálki Bożey Król Polłki [...] obaczáiąc iż w náłzym krółéłtwie przeciwo powadze y czci nigdy nienárułżonéy [*contra decorem et honorem illibata* *JanStat* 1019] tegóż krółéłtwá náłżego/ [...] były chowáne nieiákié złé zwyczáie/ [...] wżyniliłmy ziazd y Séym *SarnStat* 953.

»wielka powaga« [szyk 57:1] (58): *RejPs* 178v, 206v; Wielka powagá Kriłtá Krolá á Pána náłzego. *LubPs* M3 *marg*; *KrowObr* 113; Tá byłá thego przyczyná iż to miáłto v łtárzych łdži było potym w bárzo wielkiej powadze. *BibRadz* II 72a *marg*, *Act* 5/13, I 481; Konłtántynus Cezarz miewáł ieden [gwóždż z krzyża *Chrystusa*] zówżdy w ręku gdy łie miał z nieprzyaciélem potykác/ ktory teraz

ieft w wielkiej powadze w Medyolanie. *BielKron* 155, 86v, 105v, 115v, 117, 181v (9); Antelatus, Przełożony/ W więtfzey powadze miány. *Mącz* 122c; Maximi ponderis esse, Wielką mieć powagę *Mącz* 309b; Obtinere principatum, W wielkiej powadze być. *Mącz* 447d, 13b, 44c, 122c, 128b, 157d (13); *RejAp* 186v; [*dworzanin*] [...] áby fie ftárał pilnie/ żeby iego przyjazd/ dobra o nim fławá/ y mniémánie vprzedziło: niechayby to tám pirwey ku wiadomości przyfzło iż on gdzie fie kolwiek chował/ wzędzie był człowiekiem wzięthym/ y w wielkiej powadze *GórnDworz* M6, Cv, F3v, Ii2v, Mm2; *RejPos* 43v, 100v, 198, 199; *RejZwierc* 33, 46, 46v, 50, 127v, 135; Lácińskie obrządki kościelne/ także dobre/ y podomno więtfzey powagi y więtfzego ferdecznego á Duchownego nabożeńftwa pełne fą *SkarJedn* 385; *SkarŻyw* 278, 511, 559; *MWilkHist* E4v; *WerKaz* 292 [2 r.]; *Phil* M; Przetóz zgołá możem fie niczego dobrého fpodziéwác/ ázby fie tá woyná podnioflá zá zezwoleniem wáfzym/ á zá władzą powagi wielkiéy Króla Ie⁸⁰ M. mądrého/ y Pánów ich M. wzyftkich *OrzJan* 70; *SarnStat* 1315; Ktemu iż fie kázdemu chce dla ochędoftwa y więtfzey powagi cudzoziemfkich potrzeb vzywác *GrabPospR* K3v; Przetóz ftánowienia iego więtfzą powagą máią/ y niewybádány mądrości pełne fą y wieczne/ ktorých żadne ftworzenie odmienić nie może. *SkarKaz* 206a. Cf »z wielką powagą«.

»zmyślona powaga« = *falszywy autorytet* [*szyk 2:1*] (3): wzyfcy wykretácze Papielcy/ [...] tą powagą zmyślóną kościelną: ludzi profte/ bá y mędrki thego świata w piśmie ś. niecwyczone zwodzą *NiemObr* 179, 179, 180.

»znaczna powaga« (1): Vmiłowałeś fprawiedliwość świętą/ [...] Przetó cię pan twóy znaczną przed infzemi Vczcił powagą rowienniki twémi. *KochPs* 67.

»powaga zwierzchnia« (1): Ponieważ częfto Papiężowie Rzymfcy/ wynośili fie z Rzy^{mv}/ y kędy indziey mieszkáli/ ciągnąc zá sobą władzą y powagą zwierzchnią/ záczywszy iuz przyfzło zwętpić/ o ftolicy Rzymfkicy *NiemObr* 53.

Szeregi: »(i) powaga i (a) baczenie (a. bacność)« (5): A tak tu káždy obác/ iákicy mocy ieft á w iákicy powadze á bączności ieft v Páná tego ferce człowieká wiernego *RejPos* 309; Przypátruiąc fie też y dziefieyłym żywym/ w iákim wżeteczni fą v pocźciwych obrzydzeniu á w iákicy záfię pocźciwi á fkromni/ y powadze y baczeniu/ ieft fie czym y vftárfzyć y pociefzyć. *RejZwierc* 18v, 33; *WerKaz* 292 [2 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»powaga i chwałá« [*szyk 3:3*] (6): Florere autoritate et gloria in urbe, Mieć powagę y chwałę w mieście. *Mącz* 131b; powieda Apoftól: Iż rozliczni narodowie będą chodźić w fwiátłości tey/ á Krolowie ziemfcy wnioflá tám z sobą wżytkę powagę y chwałę fwoię. *RejAp* 186, 186v [4 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»cześć, (a, i) powaga« = *existimatio et dignitas* *Mącz*; *decus et honor* *JanStat* [*szyk 17:3*] (20): a yfch bi tho ye⁸⁰ C.m. przełz lyft y przełz pofta fwego wíchem poddaním yey mczi [*Izabeli Jagielonki*] rofkazacz [!]. Abi yey mczi wthey czczy y powadze myely yako na ftan yey mczi przifthoy *LibLeg* 11/187v; [*Waleryjus*] Prává też vftáwił rozumowi i fprawie godne y ludzkie. [...] Przetó od poľpoltwa był w wielkiej czći y powadze *BielKron* 105v, 41, 117; Honorem inire, Czći powagi doftác. *Mącz* 105a; Fama, Sławá/ Poľpolita powieść o kim/ też cześć á powagá kázdego. *Mącz* 117b, 111b, 157d, 264b, 479d; *GórnDworz* Cv, Ii2v, Mm2; *RejPos* 303; *BialKaz* M2; Obác/ Czytelniku/ co ten

Greczyn nápifał: á wiákiey czći y powadze była łtolicá Rzymfka v łtórych Grekow *SkarJedn* 222; w domu twoim Wieczna powagá/ wieczna cześć zołtanie/ Prawdziwy pánie. *KochPs* 141, 144; *SkarŻyw* 559; *SarnStat* 953. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»powaga, (i, a) dostojność« [szyk 2:2] (4): A przełto gdziekolwiek będzie Biłkup/ bądź w Rzymie/ bądź w Eugubiey/ bądź w Konłtánthynopolu [...] teyże iełt powagi y dołtoyności. *KrowObr* 17v; Existimationem, dignitatemque ab inimicis defendere, Brónić powagi y dołtoyności łwey przeciw nieprzyjacielóm *Mącz* 111b, 89a, 422d. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»majestat, (i) powaga« [szyk 2:1] (3): *RejAp* AA5v; powagá y máiełtatem Królá Ie⁸⁰ M. Zygmuntá I. páná mądrégo y oycá oyczyłtého/ wielełmy rzeczy między królmi wielkimi záłzłych/ częłto vciéráli y vmarzáli *OrzJan* 51, 64.

»miłość a (i) powaga« (2): DAwid on krol wielki żydowłki [...] był w wielkiej miłości á powadze v poddánych fwoich *RejZwierc* 127v, 24v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»powaga i mniemanie« (1): od zachodu y włchodu zacnem i poelłtwy vczczony Krol y pan wáłz/ wielką wam v połtronnych powagę y mniemanie czyni. *SkarKazSej* 667a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»moc i (a) powaga« [szyk 4:1] (5): áby żadne Koncyliá bes oblitzności Rzymfkiego Papięza niemiály żadney mocy y powagi. *KrowObr* 29; *BibRadz* I 43d *marg*; *Authoritas Senatus*, Powagá á moc zwyerłchności Senatorskiej. *Mącz* 20c; *SkarJedn* 298; [*Piotr*] Máłłtjalzá Apołtołá mocá y powagá wrzędu łwego/ ná mieyłce Iudalżowe Apołtołem połtáwił. *SkarŻyw* 600. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»pewność i powaga« (1): Przyidzie tedy Papięznikom włzytkę pewnośc/ y powagę łwego powłzechnego kościołá [...] Ná ołobie Papięłskiej tylko záwiesić *NiemObr* 177. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»powaga, (a, i, albo) pocziwość (a. uczziwość)« [szyk 6:3] (9): *KromRozm II* k4, t2v; *Hominem suspido veneror, et observo ut dignus est, Mam go w wielkiej podżccziwości [!] y powadze yáko godzien yełt. Mącz* 406c; Pan tho okázác raczył/ iz dworfkiego á bełpiecznego pytania á gadania o táiemniczach łwoich á o łpráwach łwoich nigdy nie rad widzi: gdyż on chce áby w wielkiej powadze á w wielkiej pocziwości było włpomniano łwięte imię iego *RejPos* 280, 198, 276v; A gdyż iuż ták łłyłzł w iákiey iełt powadze y poćciwości człowiek łtáteczny/ powážny/ á w leciech łwych dołkonály/ y v Bogá ná niebie/ y v ludzi ná ziemi. *RejZwierc* 136, 268; (*marg*) Swawola do czego prowadzi. (-) łyn bełdzie chciál bydż rowny Oycu/ żoná mężowi/ chłop Pánu łwemu/ vczeń Miłtrżowi/ młody łtáremu/ á zátem zginie vćciwość/ zginie powagá/ ktorą tu ieden drugiemu był powinien. *GórnRozm* C4v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»powaga, (a) (prze)możność« (2): *Praecedere autoritate, Więłłżá powagę á możność mieć. Mącz* 44c; *Pondus*, Powagá/ przemożność. *Mącz* 309b.

»sława i powaga« (3): Lácedemończyk ktory mu [*Kserksesowi*] powiedział: Krolu [...] miey łie ná pieczy/ bo [...] thám przydziełz ná ludzi rzádne á bárzo łpráwne. [...] był w wielkiej łławie y powadze v niego. *RejZwierc* 50, 125; *NiemObr* 40. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»tytuł i powaga« (1): [*Pana Boga proszę*] aby oczy ludziom [...] otwierać raczył/ [...] iżeby ten kościoł Papielki Bábilońki poznać mogli: á nie oglądaiąc fię nic ná ozdobne tytuły y zmyfloną powagę ie⁸⁰/ z mego fię wylęczaić á do prawdziwey gromadki owieczek Pána Chriftułowych przyłęczaić vmieli. *NiemObr* 180. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»władza i (ani) powaga« [*szyk 2:1*] (3): Do rzeczy tedy przyftępując/ X.K. dowod o Papielkiej zwierzchności/ którą ná Piotrowey powadze y władzy vbudowaić chćiał/ trzebá nam porządnie rozebrać *NiemObr* 31, 48; *Phil Q*.

»powaga i wziętość« (2): *Obtinere admirationem*, W wielkiej powadze y wziętości być. *Mącz* 447c; *GórnDworz* Ee5. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»zacność, (a, i) powaga« [*szyk 9:4*] (13): *KromRozm II* q; *RejZwierz* 87v; [*młodzieńcy*] żadnym ynflzym maią być poruczani á zwierzani/ yedno tym [...] ktorych by yuż przykładem niegrzeźyli/ ale fię ich powagą a zacnością od nich wtrachiwali. *KwiatKsiąż* Dv; *Mącz* 322d; Abowiem kiedy fie między łobą wadzą małżonkowie/ iuż tám wřzytko s trzałkiem á z łaiáním być muři/ s czego żadny inřzy pożytek vrość nie może/ iedno że ich powagá á zacność v dzyatek niřczyeie *RejPosWstaw* [41²]; [*z chęci bycia poważanym u ludzi*] ku zbieraniu bogactw vmyřły nářze przykładamy/ kthory połtępek zda fie nam [z]e ieřt bliřkim wřtępkim ku zacności á powadze *RejPosWstaw* [41⁴]v, 42; *KochPs* 171; A co fię tknie żywych [...] ták o nich mowię y piřę: iż ieřli fię náwroca [...] wierzę iż zbáwieni będą. Nie pátrząc w tym ná zacność y powagę/ áni ná zwierzchowne nabożeńřtwo/ od ludzi drugich zmyřlone *CzechEp* 325, 286; *NiemObr* 50 [2 r.]; *OrzJan* 26. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»powaga, (a, i) zwierzchność« [*szyk 4:3*] (7): *Potentia*, *Moc*/ możność/ teř zwierzchność á powagá. *Mącz* 430c, 387a; *CzechRozm* 255v, *; Bifikupi niektorzy Cárogroccy [...] powagą zwierzchnością miářtá/ y łalką Cefarzow tám mieřzkáiących/ y prozną á nádętą myřlą řwoią řkuřzeni: bráli to przedřię [...] iż tám ma być głowá duchowieńřtwá *SkarJedn* 173; przez niemáły czás/ dwá y Papięzowie bywáli/ ná rořnych mřeyřcách mieřzkáiąc/ [...] á káždy z nich/ zwierzchności/ y powagi Papielkiej vřywaić chćiał. *NiemObr* 178, 41. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

Wyrażenie przyimkowe: »z powagą« (1):

~ Wyrażenie: »z wielką powagą« (1): ořtátek řwiętych kořci [*řw. Floryjana*]/ ná Krákwfki zamek przenieřone řá/ y tám w grobie známienitym/ z wielką powagą połožone/ odpoczywáią *SkarŻyw* 403. ~

a. *Stan społeczny* (1) : Tego czářu wřzytek narod ludzki z winřzowánia Noego ieřt ná trzy powagi rozdzyelon/ to ieřt/ Káplány/ Rycerze/ y chłopy álbo řługi *BielKron* 6.

2. *Zrównowážený sposób bycia, powařność, stateczność, godność; dostojny, majestatyczny wygláđ; gravitas* *Mącz*, *Modrz*, *Vulg*, *JanStat*, *Cn*; *dignitas* *Mącz*, *Cn*; *existimatio*, *splendor* *Mącz* (93) : [*który złořciwie swe sprawy sprawuje*] wzniořřly myřł wzgorę ná wřřem dziwy broi/ Ktora powagá Bogu łámemu przyřtoi. *LubPs* P2; *RejWiz* 92v [2 r.]; A řtarřzy zálř máyá mieć ná káždy czás na powagę/ y ná pokorę wzgláđ/ która zwłářzcza ma być przet młodřzymi záwřdy záchowywana. *KwiatKsiąż* C, D4; *Gravitatem constantia roborare*, Powagę řtálořcią vmocnić. *Mącz* 357b; Ale kiedy I⁸⁰ M. niechce tey powagi złožyc s fiebie/ áby fie theř s chudemi wdawář [...] przydzie nam teř zániecháć I⁸⁰ Miłości *GórnDworz* L5v, K3v; *KuczbKat* 265; Drugi zálřię niedba áni o miłořć áni o powagę/ áni o vrodę/ áni

nie żadnym obyczajom przypatrując/ kiloby miałá [przyszła żona] ze dwie wsi á w trzeciej połowicy *RejZwierc* 30; iużby go [człowieka poczciwego] mułiał iáki włtyd w oczy kłóć/ włpomionawłzy czáły łwe poćciwe/ iefliże ie w łtátecznym rozmyśle á w łłufzney powadze wytrwał/ áby miał łtárość/ łwá podác ná iákie włzeteczne á złe obyczáie. *RejZwierc* 143v; *KochPieś* 41; Król bacząc w niey ták z vrody/ iáko y z twarzy powagę iákás/ pytał iéy/ coby zacz byłá *KochWz* 141; Był świat pod moćą [!] Rzymłką [i perską, i assyryjską]: [...]: ále wždy żáłość vtráconéy wolności miałá przedsię nieiáką vćiechę: W Perfiiéy bowiem dla kárności nie dano krzywdy czynić: v Afłiriyczyków powagá byłá wielka: v Rzymian zásię vkłádna ludzkość *OrzJan* 21.

powaga czego (4): In homine turpissimo obsolebant dignitatis insignia W márnym człowiecze powagá dołtoyności niłzczáłá. *Mącz* 262b. Cf »zacho(wa)wac powagę«, »powaga obyczajow«.

powaga w czym (2): Orationis dignitas, Powagá w rzeczi. *Mącz* 89a; Magnifice loqui, Powagi w słowiech vżywác. *Mącz* 204c.

powaga czyja [w tym: *pron poss* (9), *G sb i pron* (4)] (13): *RejJóz* O3; *LubPs* M3; *Mącz* 149c, 388c, 477c; Oto łłyzłz od Ianá łwiétego/ iz vłęknawłzy łie tákies powagi Anyoła onego mułiał vpác ná koláná łwoie *RejAp* 159v; Ale iáka tho mułi być dołtoyność á powagá thych duchow Pánłkich? *RejAp* 159v; [starzy ludzie] áby to co wiedzą/ ze łmákiem powiedác vmieli/ á k rzeczy: łłodząc onę powagę łwá/ kthorá im łzedziwość dáie/ łtáteczną łrefnołciá *GórnDworz* K3v; *SkarŻyw* 486; *KochFr* 111; *OrzJan* 35; Coż łobie pocźniećie w dzień náwiedzenia y niełzcźéćia z dáleká przychodzącego? do czyiey łie pomocy vćiećećie/ y gdzie podźieiećie onę powagę wálzę/ żebyćie kárku nienáchylili trokom do poimánia *PowodPr* 69; *KlonWor* 14.

W połączeniach szeregowych (16): *KrowObr* 86; Niechay w nim [dworzaninie] znáczna będye łkromnołć/ łtátheł/ á powagá nie brzydka *GórnDworz* K7, F8v, H7v, K, Ff8; *RejZwierc* 82v; *PaprPan* Bb3; Wielkich Pánow łynowie niemal włzytcy w piełzcźóćie á w rołpułtnołci bywáią wychowáni: [...] Z młodu łię vczá náđetołci/ zbytniey powagi/ y zuchwálłtwá *ModrzBaz* 12, 87; *SkarŻyw* 486; *PudłFr* 61; *OrzJan* 35; *WujNT Tit* 2/7, s. 745 marg; [język niemiecki] różny bárzo od támtych włzyłłtkich [tj. od łacińskiego i włoskiego]: á ták różny, że co támte ięzyki máią w łobie gładkołci, powagi y łubtelnołci, to ten łurowy, trudny, y wyłoki. *JanNKar* D.

W przeciwstawieniach: »dworstwo, łmiech ... powaga« (2): Więc go dołyc y w dworłtwie/ dołyc y w powadze/ Vmie włzyłłko zmiarkowác *RejZwierc* 71; A czásem áni kęs ieden ma łmiechu w łobie [jakies rzeczenie]/ owłzem łtátek/ á powagę. *GórnDworz* P7.

Przysłowia: Iedno iz więc powaga/ mieni obyczáie *RejZwierc* 61.

IAko ogień/ á wodá różno łiebie chodzą/ Ták miłość/ á powagá nigdy łię niezgodzą. *KochFr* 109.

Zwroty: »mieć w sobie coś powagi« (1): Iákoż mnie łie bárzo podoba páchołek młodi [...] ktory owo ma w łobie/ coś łrołzkę powagi/ á gdy do czynienia przyidzie iz niewiele mowi *GórnDworz* K4.

»odkłádac łwe powagi« = *zaprzestawać statecznego sposobu życia* (1): (*did*) Iozeph (–) Iuż ia teraz odkłádám łwe powagi włzyłłki A chcę być z wami wesoł praw ie [!] towarzyski A tak iuż łwym łrafunkom teraz pokoy dacie A iako gołcie zemną iuż za łtoł łiadacie *RejJóz* O3.

»strzec (a. przestrzegać) powagi (sw(oj)ej)« = *existimationi suae servire* *Mącz* [szyk zmienny] (5): Tuenda est tibi tua gravitas, Małz łtrzedz łwey powagi. *Mącz* 149c, 388c; *PaprpPan* P2; Ty łtrzeż łwoiŁy powagi/ niebał łię frałzłkami/ Ale mi ie odełłi prŁdkimi nogłmi. *KochFr* 111; *BielSjem* 3.

»zachowa(wa)ć powagŁ« [w tym: czego (2)] = *obtinere dignitatem* *Mącz* [szyk zmienny] (5): *KromRozm II* i; Dignitatem et decus civitatis sustinere, Złchowłwłć powagŁ łtanu mieyŁckiego. *Mącz* 448b, 447c; [jedni panowie] wiele rzeczy czyniŁ przeciwko przyłtoieńłtwu/ zŁ kthoremi przychodzŁ wiŁcz w thŁk lekkŁ cenŁ do ludzi/ iŁ ich łobie zŁ nic nie waŁ. A drudzy zŁliŁ chcŁc zŁchowłć powagŁ/ ł w tym nie trzymłiŁc pewney miłry/ przychodzŁ w ohyzdŁ/ do włzytkiego łwiłtŁ. *GłrnDworz* li6, K.

»zapomnieć powagi« = *zachować się niewłasciwie* (1): kiedy chce być nayłrefniŁyŁym/ ł naywiŁczyey mowić/ thedy łie wiŁcz we włzythkim głupłtwie ł łprołnołci popiŁze: tho dla tego/ iŁ taki zŁpomniawłzy powagi/ y włtidu/ nie vwaŁy mieiŁcŁ/ nŁ ktorym: ofoby/ przed kim: czŁfu/ iłkiego/ co mowić przyłtoi. *GłrnDworz* N7v.

Wyrażenia: »gorna powaga« = *pycha* (1): A w tho niechay by thŁk łrefiŁ/ iŁby go łni zelzŁyŁ zbytnia łkłonnołŁ/ łni zŁliŁ przywioldŁ w nienawiłŁ gorna powagŁ. *GłrnDworz* li2v.

»młdra powaga« (1): młdra powagŁ [białejgłowy]/ z dobrociŁ zŁczzona/ iełŁ iłko mocznŁ tarczŁ/ przeciŁwko niewłthydlwym włzetecznikom *GłrnDworz* Xv.

»powaga obyczajow« (1): O iłko trudno zŁakimi ludzłmi mowić/ ktorzi konie obierłć vmieiŁ/ rołkŁfznych potraw rłdzi vŁywłiŁ: [...] lecz łby łię rozumowi przypłtrowłniu/ przyrodzenia wybaczłniu/ vłtŁwam cudzym/ łłdow łrogołci y powadze obyczłiow [morum gravitatem] dłli przywłbić y przyzwłć/ zŁdnŁ miłrŁ nŁ to niedłdzŁ łię przywiełŁ. *ModrzBaz* 143v.

»przystojna powaga« [szyk 2:1] (3): *GłrnDworz* K; Stłteczna/ y przyłtoyna powaga/ gdy chodzi: Rłwnie iłko Diłnł/ Łe dŁiw w oczu rłdzi. *PudłFr* 70. Cf »z przystojnŁ powagŁ«.

»stateczna powaga« (2): gdy by oni [młodziŁncy] łtarłznych przyłkłady y powodem łtłteczney powagi niebyli zŁtrzymawani/ łatwie by łię w gorłze rzeczy zŁwłzdy wdawali. *KwiatKsiŁŁ* C; *PudłFr* 70.

Szeregi: »powaga, (a) cnota« (2): Homo eo splendore, ea virtute qua omnes existimatis, Człowiek yełŁ tey powagi/ tey cnoti yłkŁ mu włzyłcy przywłłzłczłcie. *Mącz* 409c, 192d. [Ponadto w połŁczeniu szeregowym 1 r.]

»stan i powaga; stan z powagŁ« (1;1): *RejWiz* 15v; kłzdy/ ktorŁgobykolwiek był łtanu/ [...] powinien łwŁ niewinnołŁ łobie rłwnŁmi w łtanie y w powadze [aequali ordine, vel gravitate *JanStat* 620] łwiłdki [...] obiłłnić/ oczyłcić/ okłzłć *SarnStat* 703.

»statek (a. statecznołŁ) a (i) powaga; statek z powagŁ« [szyk 4:2] (4;2): *RejWiz* 27v; Aspergere comitati gravitatem, Ku ludzkołci ł kufłztowłniu łtłtek s powagŁ przilŁcza wełpołek wełołym y łtłtecznym być/ nie włzetecznym. *Mącz* 404a; A v inych [...] iedno łtłthek łam/ ł powagŁ ma przodek/ Y w kim tho widzŁ/ ten iuŁ v nich wielki człowiek *GłrnDworz* C8v, P7. Cf »z powagŁ i statkiem«. [Ponadto w połŁczeniach szeregowych 5 r.]

»układnołŁ z powagŁ« (1): ty dwie Dianie [...] VmieiŁ piŁknie vŁyć/ łtanu krolewłckiego. AcŁ wklŁdnołŁ z powagŁ/ nie rłdł łie zgodzi *RejZwierz* 49v.

»powaga a wspaniłołŁ« (1): Abowiem powagŁ ł włpaniłołŁ łnłdnie nierozwłznego człowiekŁ ku łiłŁ rzeczym niepotrzebnym przywiełŁ mułi. *RejZwierc* 147.

Wyrażenie przyimkowe: »z powagą« (21): Lente et paulatim cum quadam gravitate procedere, Z lekką a s powagą łobie poštěpować. *Mącz* 44c, 64d, 149c; *GórnDworz* F8v; To mow/ y nąpominay/ Y łtrofuy/ z wźelaką powagą [cum omni imperio]. Zaden tobą niech nie gárdzi. *WujNT Tit* 2/15.

~ Wyrażenia: »z przystojną powagą« (1): Czáfem łobie [burmistrz] z przyštoyną powagą zaśiędzie Ná Ratufzu ná łpráwách/ ná łwoim urzędzie *KlonWor* 14.

»z wielką powagą« (11): *MurzHist* H2v; *KrowObr* 119v; [Tyberiuszowi] po śmierci Auguřtułowej Celárřtwo przynieřiono [...] Nie był bárzo zły áni dobry/ wźákże z wielką powagą pánował. *BielKron* 140; Zygmunt Krol Polřki przywithał [cesarza] z wielką chucią y powagą/ gđzye napierwey Cefarz mowił [...] *BielKron* 414, 260v, 390; Sic egit causam tuam, ut neque eloquentia maiore quisquam, neque gravitate poterit, Ták rzecz twą łpráwował yłzby żaden nie mógl s więtřzą v ymownością s pilnieyřzym wyřtáwianim y s więtřzą powagą. *Mącz* 343b; *RejPos* 4, 11v; *SkarŻyw* 319; *CzechEp* 167.

»z wymyřloną powagą« (1): gdy mu [dworzaninowi] przed pánem łwym/ przy zgrái zácnych ludzi tánczować przyidzie [...] iżby áni łzalenie názbýt/ á ze zbytnią chęcią/ áni teź z wymyřloną powagą czáfu támtemu nieprzyřtoyną/ táncował. *GórnDworz* K.

Szeregi: »mądrze i z powagą« (1): Leo mądrze y zwielką powagą kořćioły wřzytkiego řwiátá y wřchodne łpráwował. *SkarŻyw* 319.

»z pompą i powagą« (1): Páná młodego [...] z wielką pompą y powagą do młodey pániey do wykonánia řlubu przyprawádzono. *CzechEp* 167.

»z postawą a z powagą« (1): Przyředł kłiádz z długą brodą/ miedzy towarzyřze/ S pořtawą á s powagą/ idąc łie kołyřze. *RejFig* Dd2.

»z powagą a z pychą« (1): pátrrze z iáką powagą á z iáką pychą ten Pan vřywać raczy tego řtanu łwego *RejZwierc* 69.

»z powagą i statkiem (a. statecznością)« (2): A mowił to z wielką powagą i řtatecznością twárzy i mowy łwoieři *MurzHist* H2v; *BielKron* 118v. ~

Przen (3) : Cznota pořhrzebuie powagi *RejJóz* E3 marg; fortuná [...] woli łwe hárcowniku obroćić ná łákomce/ ná wydzierácze/ á ná nikczemniki/ bo wie iż łie tám rychley pożywią/ y wie iż iey tám řtoł záktytho [!] y řtołek pořtáwiono/ á iż tám y s pożytkiem y s powagą vřywie przedłięwzięcia łwego. *RejZwierc* 135v; nie tylko mnie/ ale y káźdego z nas złupi nieużyta řmierć z duřze/ wyzuie z powagi *LatHar* 638.

3. Wartość, wáźnořć (15) :

Zwoty: »być [jakiej] powagi« [w tym: u kogo (3)] [szyk zmienny] (7): Abowiem włřytko ine ná łwiećie/ ácz by teź to było wielkiey powagi/ nic nie iest przed máieřtatem iego *RejPs* 142; wámi łwiadcze źeřćie nie inákłzey powagi byli v mnie/ iedno iáko ia v was *BielKron* 254v; *RejAp* 15v; *RejPos* 216. Cf »jednej powagi być«.

»jednej (a. jednakej) powagi być« [w tym: u kogo (1), w czym [= pod względem czego]] [szyk zmienny] (3): [Myncarz] dobrá ludzkie powiádál być wřzem łpolne/ y w dořtoieńřtwach wřzytcy iedney powagi być máią *BielKron* 202v; Ták teź y wnowem teřtámenćie/ nie wřzytki liřty iednákiey zdawná powagi/ v onych łkoro po Apořtolech řwiętych Chriřtian były. *BudBib* d2v; *CzechEp* 251.

»[byc] w powadze« [w tym: u kogo (1)] = *mieć wysoką wartość (4)*: Abowiem gdzie w powadze złoto/ tám chćiwość bywa *BielKron* 296v; Náfze towáry v nich nie płácą okrom lnu/ chocia tám fubtylne száty máią nád iedwab/ á wždy len wpowadze/ thák iż náfzy żeglarze zá kószule wyfzywáne brali po mierze korzenia. *BielKron* 453v, 441v, 450.

»[u kogo] w máłej powadze bywać« = *mieć małą wartość (1)*: Bo zacni ftanowie chociay co od kogo wezmą/ tedy to v nich w máłej powadze bywa/ álbo wnet záfię ledá komu dádzą *RejZwierc* 98v.

»[u kogo] powagę mieć« (1): Minus curat famam quam pecuniam, Więtszą v niego powagę máyą pieniądze niż vczćywość á dobre słowo. *Mącz* 117b.

»mieć w sobie całą i doskonałą powagę« = *posiadać nieskończoną wartość (1)*: pińmo ś. ma w łobie wśzytkę całą y dołkonáłą powagę y zupełność/ że iey nikt nie może przydać *CzechEp* 136.

Wyrażenie: »wielka powaga« (3): *RejPs* 142; Niewiáfty v nich [u *Azenagów*] tłuŕte w wielkíy powadze/ zwłáfzczá ktore pierśi wielkie máią *BielKron* 450; *RejAp* 15v.

Szeregi: »moc a powaga« (1): Trzecie vważay/ iákíey iefth mocy á iákíey powagi nabożna á fpołeczna modlitwá/ [...] z zupełnego fercá pochodząca. *RejPos* 216.

»ozdoba i powaga« (1): Oŕtátne liekárftwo ná grzech maŕz/ [...] od Pána twego/ Iezu Chrifta/ ktore tym wśzyftkim wyfzey námienionem [*chrtowi, pokucie, jałmuźnie*] ozdobe/ y powagę czyni. *BiałKaz* B3v.

»zwierzchność abo powaga« (1): ktorzy [*heretycy*] twierdzą trzech [*bogów*] ná wźzem równych/ á iż oni fą iedneyże iftności/ y iedney zwierzchności ábo powagi *CzechEp* 251.

Synonimy: 1. *baczność, cześć, szacunek, uznanie*; 2. *dostojność, godność, stateczność, statek*; 3. *cena*.

Cf **WAGA, WAŻNOŚĆ**